

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 10.1.2017 г.
COM(2017) 12 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**По-безопасен и здравословен труд за всички — осъвременяване на
законодателството и политиката на ЕС в областта на здравословните и безопасни
условия на труд**

{SWD(2017) 9 final}
{SWD(2017) 10 final}

ВЪВЕДЕНИЕ

През последните 25 години ЕС има водеща роля в определянето на високи стандарти за защита на работниците от рискове за здравето и безопасността на работното място на своя територия, като така също насърчава високи нива на защита и в трети държави.

Над 1000
злополуки с
фатален изход
по-малко през
2013 г.
спрямо 2008 г. в
ЕС-28

Политиката за здравословни и безопасни условия на труд допринася за постигането на целта за повишаване на безопасността и подобряване на здравето на работниците в ЕС. Според последните налични данни броят на смъртните случаи при трудови злополуки е намалял с почти една четвърт в сравнение със ситуацията през 2008 г.¹, но в отделните държави членки се наблюдават различни тенденции. Процентът на работниците в ЕС, които докладват за поне един здравословен проблем, който е причинен или се е изострил вследствие на работата, е намалял с почти 10 %.²

Инвестициите в здравословни и безопасни условия на труд са особено целесъобразни. С тях животът на хората се подобрява благодарение на предотвратяването на заболявания и злополуки, свързани с работата, като те имат също така осезаем положителен ефект върху икономиките на ЕС. Те водят до повишаване на производителността на предприятията и на финансовите им резултати. На макроикономическо ниво инвестициите допринасят за националната конкурентоспособност³. Различни изследвания сочат, че работодателят ще има двойна възвращаемост от всяко евро, похарчено за осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд⁴.

Законодателната рамка на ЕС изигра основна роля при формулиране на стратегиите за здравословни и безопасни условия на труд на национално и на фирмено ниво. Направената от Комисията подробна последваща оценка на достиженията на правото на ЕС, целяща да провери уместността на разпоредбите, както и тяхната ефективност, ефикасност, последователност и добавена стойност, потвърждава, че рамката отговаря на амбицията си да осигури адекватна защита на работниците⁵. Тази оценка по програма REFIT обхваща Рамковата директива 89/391/ЕИО и 23 свързани директиви.

В нея се стига до заключението, че цялостната структура на достиженията на правото на ЕС в областта на здравословните и безопасни условия на труд, включваща определяща целите рамкова директива, допълнена от специални директиви, като

1 похарчено
евро=
поне 2 евро
възвращаемост

¹ Евростат, Европейска статистика за трудови злополуки (ECT3) (код за онлайн данни hsw_n2_02), ЕС—28.

² Евростат, ad hoc модули в Проучването на работната сила в ЕС за 2007 г. и 2013 г. относно трудовите злополуки и свързаните с работата здравословни проблеми. В оценката не са включени NL (тъй като не са предоставени данни за 2013 г.) и FR (поради съществени разлики във въпросниците за проучването между 2007 г. и 2013 г.)

³ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/publication/wcms_215307.pdf

⁴ *Calculating the international return on prevention for companies: costs and benefits of investments in occupational safety and health (Изчисляване на възвращаемостта за дружествата в международен план от предотвратяването на рисковете: разходи за инвестиции в здравословни и безопасни условия на труд и ползите от тях)*, International Social Security Association (Международна асоциация за социална сигурност); 2013 г.

⁵ Вж. работен документ на службите на Комисията SWD (2017)10, *Последваща оценка на директивите на Европейския съюз в областта на здравословните и безопасни условия на труд* (оценка по REFIT)

цяло е ефективна и подходяща за целта. Посочват се обаче някои конкретни разпоредби на отделните директиви, които са изгубили своята актуалност или са остарели, и се подчертава необходимостта от намиране на ефективни начини за справяне с нови рискове. Между отделните държави членки се наблюдават значителни разлики в начина, по който са транспонирани директивите на ЕС в областта на здравословните и безопасни условия на труд. Поради това разходите по привеждане в съответствие варират, като те не могат лесно да бъдат разграничени от по-подробните национални изисквания. Независимо от това, като цяло в оценката ясно се стига до заключението, че съблюдаването на директивите в областта на здравословните и безопасни условия на труд е по-трудно за МСП, отколкото за големите предприятия, като в същото време нивата на сериозните и фаталните наранявания са по-високи при МСП. Затова са необходими специални мерки за подкрепа на МСП, за да им се съдейства да повишат по ефективен и ефикасен начин степента на спазване на изискванията.

От подробната последваща оценка става ясно, че ЕС трябва да продължи да инвестира в здравословните и безопасни условия на труд, за да запази водещите си позиции и за да гарантира ефективна защита на работниците така също и с оглед на променящия се характер на работата и новите рискове. Мерките в областта на здравословните и безопасни условия на труд трябва да достигнат до възможно най-голям брой трудещи се, независимо от трудовите правоотношения, с които са обвързани, и без значение каква е големината на дружеството, за което работят. Спазването на правилата за здравословни и безопасни условия на труд трябва да бъде изпълнимо за предприятия с всякакъв размер, както и да се наблюдава ефективно на място. Мерките трябва да бъдат ориентирани към резултатите, а не да се водят само на хартия, като за улесняване на прилагането им в максимална степен се използват новите цифрови инструменти.

В своя доклад от 2015 г. относно стратегическата рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2014—2020 г.⁶ Европейският парламент обърна внимание на Комисията върху важността на изпълнението, спазването и правоприлагането на законодателството в областта на здравословните и безопасни условия на труд, както и върху редица засилващи се или нови рискове. В доклада изрично беше подчертана и нуждата от защита за всички работници, независимо от големината на стопанския субект, естеството на работата или договора.

Като се имат предвид тези общи цели и като част от цялостната стратегия за модерни трудови и социални системи в ЕС — както е видно от стартираната през март широка консултация относно европейски стълб за социални права — следните основни действия, описани по-подробно в приложение 1⁷, могат да дадат нов стимул на стратегическата рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд:

Трите най-значими действия в областта на здравословните и безопасни условия на труд

- 1) Засилване на борбата срещу професионалните ракови заболявания чрез законодателни предложения, съпътствани от по-подробни насоки и повишаване на осведомеността;

⁶ Европейски парламент: Доклад относно стратегическата рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2014—2020 година, (2015/2107(INI)) – 26.10.2015 г.

⁷ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно стратегическа рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2014—2020 година; COM(2014)332 final.

- 2) Подпомагане на предприятията, по-специално микропредприятията и МСП, да спазват правилата за здравословни и безопасни условия на труд;
- 3) Сътрудничество с държавите членки и социалните партньори за отмяна или осъвременяване на неактуални правила и за пренасочване на усилията към осигуряването на по-добра и по-широка защита, спазването на правилата и правоприлагането им на място.

1. БОРБА СРЕЩУ ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ РАКОВИ ЗАБОЛЯВАНИЯ И РАБОТА С ОПАСНИ ХИМИЧНИ ВЕЩЕСТВА

Изчислено е, че през 2012 г. в ЕС са диагностицирани между 91 500 и 150 500 нови случая на ракови заболявания на хора, които в миналото са били изложени на канцерогенни вещества на работното място. Освен това през 2012 г. между 57 700 и 106 500 смъртни случая вследствие на ракови заболявания се отдават на свързана с работата експозиция на канцерогенни вещества; това превръща раковите заболявания в основната причина за свързана с работата смъртност в ЕС.

Едва ли е възможно да се намери количествено изражение на човешкия живот и загубата на качество на живот. Преките разходи за свързаните с работата ракови заболявания от гледна точка на здравеопазването и намаляването на производителността възлизат на най-малко 4—7 милиарда евро годишно. Непреките ежегодни разходи могат да достигнат около 334 милиарда евро (между 242—440 милиарда евро)⁸.

Свързаните с
работата ракови
заболявания
убиват
10 човека
на час

Националните мерки в тази област се различават съществено, което води до различни нива на защита на работниците в ЕС.

На ниво ЕС са определени минимални стандарти за защита на работниците от излагане на химични вещества на работното място с Директивата за канцерогените и мутагените (Директива 2004/37/ЕО), Директивата за химичните агенти (Директива 98/24/ЕО) и Директивата за азбеста (Директива 2009/148/ЕО). Те допълват действията по Регламент (ЕО) № 1907/2006 относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали („Регламентът REACH“) и останалите разпоредби в областта на химичните вещества, като акцентират върху конкретните обстоятелства на работното място.

С граничните стойности за химичните вещества, валидни за целия ЕС, се насърчават по-високи нива на защита в целия ЕС, което допринася за по-равнопоставени условия за предприятията и помага на дружествата, които осъществяват дейност в различни държави, да реализират икономии от разходите за спазване на правилата, благодарение на това, че могат да използват една и съща технология за защита на работниците на различни места. В комплексните научни оценки, на които се базира определянето на

⁸ „Work-related cancer in the European Union. Size, impact and options for further prevention“ (Професионални ракови заболявания в Европейския съюз. Величина, въздействие и възможности за превенция в бъдеще), Доклад на RIVM под формата на писмо 2016-0010, W.P. Jongeneel et al.

конкретни гранични стойности за химични вещества, е установен важен елемент — икономии от мащаба, а този фактор дава възможност на държавите членки да прехвърлят повече финансови ресурси към мерки за защита и предотвратяване. По тази причина е важно в ЕС да бъдат преразгледани или да се приемат нови гранични стойности за най-опасните вещества.

След предложението за изменение на Директивата за канцерогените и мутагените и за определяне или преразглеждане на задължителни гранични стойности за експозиция по време на работа, що се отнася до 13 химични агента, прието на 13 май 2016 г.⁹, сега Комисията приема ново предложение за повишаване на защитата на 4 милиона работници в ЕС, като взема мерки по отношение на допълнителни канцерогенни химични агенти. Тя е решена да продължи своите усилия за предотвратяване на смъртните случаи, причинени от свързани с работата ракови заболявания и други здравословни проблеми, посредством допълнителни законодателни предложения.

Законодателство за повишаване на защитата срещу опасни вещества и борба срещу професионалните ракови заболявания

- Второ изменение на Директивата за канцерогените и мутагените.
- Предвидени са последващи изменения на Директивата за канцерогените и мутагените, свързани с вещества като формалдехид, берилий, кадмий, хромни (VI) съединения и съединения на никел. Започна работата с оглед Комисията да представи ново предложение през 2018 г.
- Успоредно с това ще продължи работата по повишаване на релевантността и ефективността на Директивата за химичните агенти, като се преразгледат съществуващите и се определят нови (ориентировъчни) гранични стойности за професионална експозиция, както и биологични гранични стойности през 2017 г. и 2018 г.

За всяко действие в областта на здравословните и безопасни условия на труд е необходима солидна научна основа, особено във връзка с опасните химични вещества. Комисията ще поиска съвет от Научния комитет за граничните стойности на професионална експозиция или от Комитета за оценка на риска на Европейската агенция по химикали. Научните оценки от тези източници ще послужат като основа за предложения, за които се изисква оценка на въздействието, за социален диалог, както и за тристранна консултация¹⁰.

Въз основа на резултатите от проучването „HazChem@Work“, възложено от Комисията, в началото на 2017 г. ще бъде създадена база данни за професионална експозиция за някои опасни химични вещества¹¹. Това ще бъде важна стъпка за подобряване на наличието и споделянето на данни за последиците за здравето, потенциала за експозиция и наличието на национални гранични стойности за професионална експозиция по отношение на приоритетни опасни вещества. Освен това Комисията ще засили и допълнително ще прецизира анализирането на данните, които

⁹ COM(2016) 248.

¹⁰ В рамките на Консултативния комитет за безопасност и здраве на работното място.

¹¹ <http://www.hazchematwork.eu/>.

се получават чрез ключови източници на информация¹², и ще работи активно за постигането на напредък при събирането на данни за целите на Европейската статистика за професионалните заболявания.¹³ Друго обещаващо действие е Европейската инициатива за човешки биомониторинг — важна нова съвместна инициатива, финансирана по линия на „Хоризонт 2020“ и 26 държави членки за намирането на нови научни доказателства от хармонизирани данни относно експозицията на химически вещества и здравето¹⁴.

Защитата на работниците от излагане на опасни химични вещества се способства от свързаните със здравословните и безопасни условия на труд директиви за химичните вещества и съществено се подпомага с Регламента REACH и други правни актове, регламентиращи химичните вещества. Едно наскоро изразено мнение на платформата по програма REFIT¹⁵ признава допълването на двете системи, но и препоръчва Комисията да повишава осведомеността и да издаде насоки за тяхното изпълнение, така че да се създадат ясни връзки между Регламента REACH и законодателството в областта на здравословните и безопасни условия на труд. Затова продължава работата както на научно, така и на административно ниво за премахването на всички аспекти на неопределеност и частични припокривания в замисъла и практическото приложение на тази обща рамка на ЕС за работа с опасни химични вещества. Комисията е поела ангажимент през 2017 г. да представи общ подход.

Необходимо е законодателните актове да бъдат ефективно прилагани на работното място. В този контекст през периода 2018—2019 г. Европейската агенция за безопасност и здраве при работа ще проведе кампания под наслов „здравословни работни места“, насочена към опасните вещества, а Комитетът на старшите инспектори по труда ще публикува подходящи ръководства като например ръководство за предотвратяване на експозициите на респирабилен прах от кристален силициев диоксид.

¹² Като Европейската статистика за трудовите злополуки по време на работа, ad hoc модулите в Проучването на работната сила в ЕС относно трудовите злополуки и други свързани с работата здравословни проблеми, Проучването на условията на труд в Европа на Eurofound или Европейското проучване за новите и нововъзникващите рискове в предприятията (ESENER), проведено от Европейската агенция за безопасност и здраве при работа. Освен това изследванията в областта на здравословните и безопасни условия на труд ще бъдат реално подпомогнати чрез включването на съответните функции в 9-та рамкова програма за научни изследвания и иновации и ще бъде стартиран диалог с ключови глобални партньори като САЩ и Китай, за да се получи по-пълна представа за здравословните и безопасни условия на труд в ЕС в глобален контекст и да бъдат съставени по-надеждни статистически данни, основани на по-големи групи.

¹³ Регламент (ЕО) № 1338/2008 относно статистиката на Общността в областта на общественото здраве и здравословните и безопасни условия на труд, ОВ L 354/70, 31.12.2008 г.

¹⁴ <http://www.eea.europa.eu/themes/human/human-biomonitoring>

¹⁵ http://ec.europa.eu/smart-regulation/refit/refit-platform/docs/recommendations/opinion_chemicals.pdf.

2. ПОДПОМАГАНЕ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА ДА СПАЗВАТ ПРАВИЛАТА ЗА ЗДРАВΟΣЛОВНИ И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД

2.1. Подпомагане на спазването от страна на микропредприятията и МСП

Основен аспект в законодателството на ЕС в областта на здравословните и безопасни условия на труд представлява правното задължение за оценка на рисковете, свързани със здравословните и безопасни условия на труд, и отстраняването на тези рискове, на база конкретен случай и при отчитане на специфичните особености на всяко работно място. Като такъв, подходът на база конкретен случай осигурява необходимата гъвкавост за приспособяване на оценките на риска, превантивните мерки и обучението към конкретния сектор, в който е заето предприятието, дейностите на неговите работници, големината на предприятието, половия и възрастовия състав на работната сила, нововъзникващите рискове и т.н. На практика обаче тази гъвкавост не се използва винаги.

Както показва оценката, микропредприятията и МСП срещат трудности при въвеждането на необходимите управленски мерки за здравословни и безопасни условия на труд. Микропредприятията представляват почти 93 % от всички предприятия в ЕС¹⁶. Едва 69 % от микропредприятията обявяват, че извършват редовни оценки на риска във връзка със здравословните и безопасни условия на труд (спрямо 96 % при по-големите предприятия).¹⁷ Това е така не защото те са по-малко склонни да защитават своите работници, а е свързано с по-ограничени финансови, технически и човешки ресурси, както и с неосведоменост и липса на знания в сравнение с по-големите предприятия.

Всички заинтересовани страни, в това число най-вече самите МСП¹⁸, са съгласни, че в тази област допускането на изключения за МСП не е правилният подход, защото се опасяват, че това евентуално може да доведе до понижаване на нивото на защита за работниците в МСП. Освен това има значителни доказателства, които сочат за наличието на по-голям риск от сериозни наранявания и смъртни случаи в микропредприятията и малките предприятия в сравнение с по-големите предприятия¹⁹. Въпреки това, спазването следва да стане по-лесно и по-евтино и това изисква специфични мерки за подкрепа на МСП и микропредприятията.

¹⁶ Евростат, Структурна бизнес статистика, онлайн код на данни sbs_sca_r2, референтна година: 2012 г.

¹⁷ Contexts and arrangements for occupational safety and health in micro and small enterprises in the EU – SESAME project (*Контекст и мерки за здравословни и безопасни условия на труд в микро- и малки предприятия в ЕС — проект SESAME*), Европейска обсерватория за наблюдение на риска, EU-OSHA, 2016 г.

¹⁸ Отговор на Европейската асоциация на занаятчиите, малките и средните предприятия (UEAPME) в рамките на обществената консултация относно новата рамка на политиката на ЕС в областта на здравословните и безопасни условия на труд, 26.8.2013 г.

¹⁹ Източник: EU-OSHA, Contexts and arrangements for occupational safety and health in micro and small enterprises in the EU – SESAME project (*Контекст и мерки за здравословни и безопасни условия на труд в микро- и малки предприятия в ЕС — проект SESAME*). Европейска обсерватория за наблюдение на риска, Преглед на литературата, 2016 г. На разположение на адрес: <https://osha.europa.eu/en/tools-and-publications/publications/contexts-and-arrangements-occupational-safety-and-health-micro/view>

Въз основа на констатациите в оценката Комисията, в сътрудничество с Европейската агенция за безопасност и здраве при работа ще организира преразглеждане, в рамките на което държавите членки и социалните партньори да обменят най-добри практики по отношение на начини за намаляване на разходите за спазване на правилата от страна на МСП и оттам за повишаване на степента на спазване на правилата (например финансови стимули, цифрови инструменти и т.н.), като в същото време се поддържат еднакви нива на защита за работниците, независимо от големината на дружеството, за което работят. Определено обаче те имат нужда от повече знания, по-голямо подпомагане и ясни и ефективни процедури за постигане на по-висока степен на спазване.

Извличане на максимална полза от оценките на риска

За да подпомогне предприятията да извлекат максимална полза от задължителните оценки на риска, превантивните мерки и обучението, сега Комисията предоставя **документ с практически насоки**²⁰.

Освен общите насоки, представени в приложения документ, през 2017 г. Комисията ще финализира и разпространи по-подробни и целенасочени ръководства за управление на риска в областта селското стопанство и рибарството. През 2017 г. ще бъде публикувано интерактивно електронно ръководство за свързаната с работата безопасност на превозните средства. Управлението на здравословните и безопасни условия на труд в тези сектори с висок риск е особено трудно, а броят на злополуките е сред най-високите. Ръководствата ще помогнат на работодателите, особено в МСП, действително да подобрят мерките по предотвратяване на злополуки и влошаване на здравето. Комисията ще включи също така мрежата Enterprise Europe в дейностите за повишаване на осведомеността и подпомагане на МСП в това отношение.

Също така на национално ниво, при работата си по политиката в областта на здравословните и безопасни условия на труд, все повече държави членки отдават голямо значение на обхващането на микропредприятията и МСП и на разработването на подходящи инструменти за тях. В този контекст държавите членки се приканват по подобен начин да подчертаят важността на ориентираните към резултати оценки на риска и да споделят най-добри практики за превантивни мерки и обучение.

Използване на уеб-базирани инструменти

Комисията приканва държавите членки в пълна степен да заложат в своите правни системи използването на уеб-базирани инструменти за оценка на риска.

²⁰ Вж. SWD (2017)9 — Health and Safety at Work is Everybody's Business – A practical guidance for employers (*Здравето и безопасността на работното място засягат всички ни — практически насоки за работодателите*)

Накрая, Европейската агенция за безопасност и здраве при работа има важен принос чрез своите кампании за повишаване на осведомеността и разработването и разпространението на интерактивни онлайн инструменти за оценка на риска. Нейната платформа за интерактивен онлайн инструмент за оценка на риска (OiRA)²¹ и подобните интернет-базирани инструменти (разработени например в Нидерландия, Ирландия или Полша) са особено полезни, тъй като те предоставят безплатна специфична информация по сектори и превеждат работодателите през всички етапи в процеса на извършване на оценка на риска, като генерират автоматично документиранни записи, които може да се използват като доказателство за спазване и като средство за наблюдение на ефективността на плана за управление на риска. Тези инструменти трябва да бъдат значително разширени, а използването им да се признае и да бъде включено в националните изисквания за спазване на задълженията за извършване на оценка на риска.

Действия във връзка с OiRA (интерактивен онлайн инструмент за оценка на риска)

- До момента са публикувани 93 инструмента по OiRA и 30 са в процес на разработване. Към днешна дата с помощта на тези инструменти са направени 44 614 оценки на риска.
- С финансовата и техническата подкрепа на ЕС и активното сътрудничество с националните партньори и социалните партньори по сектори, до 2018 г. трябва да бъдат постигнати следните цели с акцент върху приоритетни сектори:
 - **150 публикувани инструмента OiRA и**
 - **100 000 оценки на риска, извършени с помощта на инструментите.**

2.2. Подпомагане на предприятията да покрият бързо увеличаващите се рискове по отношение на безопасните и здравословни условия на труд

В последващата оценка са установени редица засилващи се опасения, за чието преодоляване дружествата ще имат нужда от по-голямо подпомагане: стрес, мускулно-скелетни смущения и все по-голямото разнообразие на работната сила, особено във връзка със застаряването.

- *Психосоциални рискове*

Психосоциалните рискове и свързаният с работата стрес са сред опасенията във връзка със безопасните и здравословни условия на труд, които поставят най-голямо предизвикателство и които се засилват. Почти половината от работниците в ЕС

²¹ <http://www.oiraproject.eu/>.

заявяват, че стресът е обичайно явление на тяхното работно място²² и 40 % считат, че срещу него не се предприемат подходящи мерки. Стресът на работното място оказва сериозно въздействие върху производителността:

- На него се дължат около половината от изгубените работни дни, тъй като отсъствията са относително продължителни;
- Стресът води до понижени резултати на работното място и може да доведе до пет пъти повече злополуки;
- Около една пета от тежестта на персонала се свързва със стреса на работното място.

**40 % от
дружествата**
се нуждаят от
информация как да
оценяват
психосоциалните
рискове

Психосоциалните рискове са сложни, многоаспектни въпроси. Влошаване на здравето може да се причини от съвкупност от фактори, свързани и/или несвързани с работното място.

С Рамковата директива се въвежда правно задължение за работодателите да защитават работниците от всички рискове на работното място. Някои отделни директиви в областта на здравословните и безопасни условия на труд (например Директивата за екраните) включват разпоредби, които непряко са свързани с предотвратяването на психосоциални рискове. В Рамковото споразумение на социалните партньори на ниво ЕС относно стреса на работното място²³ се подчертава важността на Рамковата директива. Европейската агенция за безопасност и здраве при работа осъществява действия за повишаване на осведомеността и в рамките на общоевропейска кампания за стреса и психосоциалните рискове, проведена през периода 2014—2015 г., предостави на разположение електронно ръководство за управление на психосоциалните рискове²⁴, разработено в отговор на нуждите на работодателите и хората, работещи в малки предприятия.

В отделните държави членки се прилагат най-различни подходи. В някои подходи психосоциалните рискове не се споменават изрично в законодателството в областта на здравословните и безопасни условия на труд, докато в други се подчертава необходимостта те да бъдат разглеждани като част от здравословните и безопасни условия на труд. В някои се изискват оценки на психосоциалните рискове, като има случаи, в които се препоръчва ангажирането на експерт. В една държава членка са въведени задължителни насоки за предотвратяване на психосоциалните рискове. Държавите членки разработват също така незаконодателни подходи (тристранни органи, насоки, повишаване на осведомеността, стандарти за управление и т.н.).

За подобряването на защитата на работниците на практика е необходимо да се повиши осведомеността на работодателите и да им бъдат предоставени допълнителни ръководства и инструменти. В публикуваните днес насоки Комисията пояснява, че според действащите разпоредби на ниво ЕС работодателите са задължени да закрилят работниците от психосоциални рискове и че тези рискове трябва надлежно да се вземат предвид в процеса на извършване на оценка на риска. В документа се предоставят

²² <https://osha.europa.eu/en/themes/psychosocial-risks-and-stress>.

²³ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=en&agreementId=1106>.

²⁴ <http://hw2014.healthy-workplaces.eu/en/tools-and-resources/a-guide-to-psychosocial-risks>.

конкретни незадължителни инструменти и средства, чрез които работодателите ефективно да могат да обхванат психосоциалните рискове в рамките на оценката на риска. Комисията ще работи заедно с Европейската агенция за безопасност и здраве при работа и с Консултативния комитет за безопасност и здраве на работното място, за да бъдат набелязани добри практики за насърчаване и разпространение, и ще възложи на Комитета на старшите инспектори по труда да разработи ръководство за оценяване на качеството на оценките на риска и мерките за управление на риска по отношение на психосоциалните рискове.

- *Рискове, свързани с мускулно-скелетни смущения*

В днешно време експозицията на ергономични рискови фактори представлява един от основните проблеми във връзка със здравословните и безопасни условия на труд в ЕС. Повтарящата се експозиция на тези рискове може да доведе до свързани с работата мускулно-скелетни смущения — едно от най-сериозните и широкоразпространени заболявания, свързани с работата, което поражда големи разходи за хората, предприятията и обществото като цяло. Според констатациите в Проучването на работната сила от 2013 г. понастоящем мускулно-скелетните смущения са най-често срещаният тип свързан с работата здравословен проблем и основната причина за отсъствие от работа. Те представляват около 60 % от всички свързани с работата здравословни проблеми в ЕС и на тях се дължат 60 % от отсъствията по болест и от случаите на трайна неработоспособност.

По своята същност ергономичните рискове са сложни и многоаспектни. Когато възникват на работното място, те може пряко да предизвикат или да влошат съществуващ отпреди това здравословен проблем. Различните работни места са свързани с най-разнообразни видове експозиция и се наблюдават значителни различия, свързани с възрастта, начина на живот и пола, които трябва да се вземат предвид.

Тази категория рискове понастоящем е обхваната от различни директиви на ЕС (Директива № 2002/44/ЕО за вибрациите, Директива 90/269/ЕИО за ръчната обработка на товари и Директива 90/270/ЕИО за работата с екранно оборудване), както и от Рамковата директива. Други директиви на ЕС оказват непряко въздействие върху предотвратяването на мускулно-скелетните смущения, свързани с работата. Незаконодателните инициативи включват кампаниите на Европейската агенция за безопасност и здраве при работа за повишаване на осведомеността (2000 г. и 2007 г.) и кампанията на Комитета на старшите инспектори по труда (2007—2008 г.) за правоприлагане на Директивата за ръчната обработка на товари в секторите на здравеопазването, транспорта, строителството и търговията на дребно.

Има разлики в начина, по който държавите членки са транспонирали (и приложили) настоящата рамка на ЕС в областта на здравословните и безопасни условия на труд — например по отношение на Директива 90/269/ЕИО в някои случаи държавите членки са определили правно обвързващи гранични стойности или прагове, а в други случаи тези гранични стойности са включени в указанията към законодателството, препоръките или другите мерки. Държавите членки разработват също така незаконодателни подходи (насоки, повишаване на осведомеността, стандарти за управление и т.н.).

И в този случай Комисията желае да подобри защитата на място, като разясни задължението на работодателите да осигурят защита от този вид рискове и да ги вземат предвид в процеса на извършване на оценка на риска, и като подпомогне

работодателите при изпълнението на техните задължения. Освен това ще бъде започната съвместна работа с Европейската агенция за безопасност и здраве при работа и с Консултативния комитет за безопасност и здраве на работното място, за да бъдат набелязани добри практики за насърчаване и разпространение, както и работа за разработване на ръководство на Комитета на старшите инспектори по труда за оценяване на качеството на оценките на риска и мерките за управление на риска по отношение на ергономичните рискове.

- *Оценка на риска, в която се отчита разнообразието*

С Рамковата директива се създава правно задължение за работодателя да предприема необходимите мерки за опазване на безопасността и здравето на всички работници. В нея е предвидено, че особено чувствителните рискови групи трябва да бъдат защитени от опасностите, които могат конкретно да ги засегнат.

Затова с мерките за управление на риска трябва да се обърне внимание на специфичните рискове, пред които са изправени жените и мъжете, младите работници, по-възрастните работници, мигрантите или лицата с увреждания, и се налага разработването на специални превантивни и защитни мерки в съответствие с изискванията на тези групи работници. В оценката се посочва по-специално необходимостта да се обърне по-голямо внимание на оценката на риска с отчитане на възрастовите аспекти, но същите принципи важат за всички уязвими работници.

Понастоящем броят на хората над 60-годишна възраст в ЕС се увеличава с около два милиона всяка година, което е два пъти по-бързо от темповете през 2007 г. До 2030 г. по-възрастните работници ще бъдат почти една четвърт от общата работна сила. В момента много по-възрастни работници напускат пазара на труда предсрочно, често поради здравословни проблеми, включително такива, свързани с лоши условия на труд.

В стратегическата рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2014—2020 г. демографските промени и застаряването на работната сила са определени като едни от ключовите предизвикателства и са предложени редица действия, които понастоящем се разработват. Кампанията на Европейската агенция за безопасност и здраве при работа (2016—2017 г.) „Здравословни работни места за всички възрасти“ е водеща инициатива в световен план, с която се цели повишаване на осведомеността по този въпрос в целия ЕС.

Държавите — членки на ЕС, се различават както от гледна точка на демографското положение, така и по отношение на тяхната правна и институционална рамка. Само в ограничен брой държави съществува интегрирана рамка на политиката, но в повечето държави членки застаряването на населението и на работната сила е приоритет на политиката, вследствие на което се приемат разнообразни мерки (включително в областта на здравословните и безопасни условия на труд), за да се увеличи участието на по-възрастните хора в работната сила. Всички държави членки са провели пенсионни реформи, а тези с по-възрастно население са увеличили възрастта за пенсиониране и са ограничили възможностите за ранно пенсиониране, а също така са въвели и икономически стимули за наемането на по-възрастни хора.

Що се отнася до пола, налице са доказателства, че свързаните с работата рискове за безопасността и здравето на жените се подценяват и неутралният спрямо половете подход е допринесъл за отделянето на по-малко внимание и насочването на по-малко

ресурси към предотвратяването на свързани с работата рискове, на които са изложени жените.

За да се отговори на тези все по-сериозни предизвикателства във връзка със здравословните и безопасни условия на труд, в документа с насоки се акцентира върху необходимостта в оценката на рисковете да се отчитат аспектите на разнообразието и да се обръща внимание на специфичните особености, свързани с възрастта, пола и други демографски характеристики. В същото време се посочва, че не трябва да се правят предположения само на базата на такива характеристики. Оценката на риска следва да разглежда изискванията на работното място във връзка със способностите и здравето на конкретния човек. В документа са предоставени така също практически инструменти за работодателите, с помощта на които в оценките на риска да се отразят свързаните с възрастта и пола рискове.

Действия във връзка с бързо увеличаващите се рискове по отношение на безопасните и здравословни условия на труд

- Публикуване на най-добри практики за управление на психосоциални рискове и ергономични рискове
- Разработване на съответните принципи за инспекторите по труда във връзка с оценката на риска, в която се отчитат възрастовите аспекти

Рисковите фактори, които се свързват с начина на живот — като нездравословен хранителен режим, обездвижване, пушене и злоупотреба с алкохол — допринасят за значителната тежест на хроничните заболявания в цяла Европа. Тези фактори са пряка заплаха за здравето на работниците и оказват въздействие така също върху производителността на работниците, дружествата и икономиката, както и върху устойчивостта на едни ефективни, достъпни и солидни здравни системи. Свързаните с работното място инициативи, посветени на решаващите за здравето фактори, са важни за насърчаване на благосъстоянието на работниците.

3. ПРЕМАХВАНЕ ИЛИ ОСЪВРЕМЕНЯВАНЕ НА НЕАКТУАЛНИ ПРАВИЛА, ПРЕНАСОЧВАНЕ НА УСИЛИЯТА КЪМ УЛЕСНЯВАНЕ НА СПАЗВАНЕТО, ПО-ШИРОКО ОБХВАЩАНЕ НА ХОРАТА И ПО-ДОБРО ПРАВОПРИЛАГАНЕ И МОНИТОРИНГ

3.1. Осъвременяване на законодателството на ЕС и премахване на остарелите разпоредби

Въпреки че в подробната последваща оценка беше потвърдено, че законодателството на ЕС в областта на здравословните и безопасни условия на труд, състоящо се от Рамковата директива и свързаните специални директиви, като цяло е ефективно и подходящо за целта, в оценката бяха набелязани и редица неактуални разпоредби, които следва да бъдат премахнати или осъвременени.

За справянето с този проблем на първо място Комисията ще стартира програма за премахване или осъвременяване на неактуалните разпоредби в директивите, която ще

приключи в рамките на две години. Програмата ще бъде насочена към приемане на по-ясни, по-последователни и по-адекватни правила, като при възможност се постигне опростяване и намаляване на административната тежест за предприятията и изпълнителните агенции, но само когато това позволява да се запази или подобри защитата на работниците. Въз основа на стабилната традиция на тристранния диалог по въпросите на здравословните и безопасни условия на труд на национално равнище и на равнище ЕС, законодателното предложение за изменение на директивите, при необходимост, ще бъде изготвено в тясно сътрудничество с Консултативния комитет за безопасност и здраве на работното място, в който участват социални партньори и правителствени експерти.

Въз основа на последващата оценка Комисията определи следните шест директиви като приоритет:

- *Работни места (Директива 89/654/ЕИО)*

Съвременните ИТ технологии и новите форми на работа, като например работа в платформа, предполагат по-голям брой работници понякога или редовно да работят извън помещенията на работодателя. В този контекст констатациите от оценката показват, че е необходимо възприемането на по-динамична представа за понятието „работно място“.

За отчитане на промените в начините на работа ще бъдат разгледани аспекти по изясняване на понятието „работно място“ и по актуализиране/опростяване/премахване на приложенията към Директивата.

- *Екранно оборудване (Директива 90/270/ЕО)*

След приемането на Директивата за екранното оборудване в началото на деветдесетте технологиите драстично са се променили. Някои от технологиите, които се споменават в Директивата, вече не се използват и съответните разпоредби евентуално може да се премахнат. Сред другите въпроси, които трябва да се вземат предвид, са техническите актуализации на някои от определенията, използвани в Директивата, като например определението за „работно място“, както и някои изключения, които може да не са актуални.

- *Знаци за безопасност и/или здраве по време на работа (Директива 92/58/ЕИО)*

В приложение II към Директива 92/58/ЕИО е даден списък с изисквания по отношение на таблата със знаци за безопасност, включително пиктограми, които следва да се използват. В приложение II, раздел 1.3 се казва също така, че „[п]иктограмите, които се използват, могат да бъдат в малка степен различни или по-подробни от тези, показани в раздел 3, като се гарантира, че те предават същото значение и разликите или адаптациите не правят неясно тяхното значение“. В оценката са посочени някои неясноти като например до каква степен знаците по стандарт EN ISO 7010 може да се считат за съответстващи на Директива 92/58/ЕИО (по-специално що се отнася до използваните пиктограми). Някои държави членки са препоръчали привеждането на Директивата в съответствие със стандарт EN ISO 7010, за да се гарантира по-голяма хармонизация на знаците за безопасност в целия ЕС.

С оглед на опростяването и поясняването на съществуващите задължения, ще се обмисли приспособяването на приложенията, за да се вземе предвид стандарт EN ISO 7010 или да се посочи препратка към тези стандарти в рамките на директивата.

- *Биологични агенти (Директива 2000/54/ЕО)*

В оценката се поставят въпроси за приложното поле на Директивата, най-вече за необходимостта от актуализиране на списъка с биологични агенти в приложение III. Затова ще се обмисли актуализиране на приложение III.

- *Медицинско обслужване на борда (Директива 92/29/ЕИО)*

В оценката се посочва евентуалната необходимост от преразглеждане и актуализиране на задължителния списък с медицински материали, който е определен в Директивата.

Поставя се и въпросът за съответствието с международните стандарти като тези на Международната морска организация (ММО) — Кодекс за спасителните средства (LSA Code) 4.15.1.8; ISO 3864-1:2011 „Графични символи — цветове за безопасност и знаци за безопасност“; Морската трудова конвенция от 2006 г. и Конвенцията относно условията на труд в сектора на риболова на Международната организация на труда). Освен това възможна опция за по-големите плавателни съдове е използването на ново технологично оборудване за подобряване на лечението и диагностицирането на заболяване и/или предотвратяването на злополуки.

- *Лични предпазни средства (Директива 89/656/ЕИО)*

Ще бъде обмислена техническа актуализация на директивата що се отнася до определението на понятието „лично предпазно средство“, по-специално по отношение на настоящите изключения за екипировката на службите за спешна помощ и спасителни операции, като например пожарникари.

- *Други актуализации*

Други директиви може да бъдат обект на подобни технически актуализации (например Директива 2004/37/ЕО за канцерогените и мутагените и Директива 98/24/ЕО за химичните агенти), като бъде обърнато специално внимание на приложенията към различните директиви, за да се прецени по какъв начин те могат да бъдат съобразени в по-висока степен с бъдещите изисквания.

3.2. Насърчаване на държавите членки да преразгледат националното законодателство в областта на здравословните и безопасни условия на труд

ЕС определя минимални изисквания по отношение на здравословните и безопасни условия на труд, но извън техните предели държавите членки може да приемат по-подробни разпоредби, осигуряващи допълнителна защита за работниците. В тази връзка е изключително важно усилията да се съсредоточат върху осигуряването на по-високо ниво на опазване без дружествата да се обременяват с допълнителна ненужна административна тежест. Рамковата директива предоставя гъвкавост на държавите членки що се отнася до разпоредби като документирането на оценката на риска, за да се позволи адаптиране на мерките например към големината на предприятията, естеството на техните дейности и характера и степента на рисковете.

През последните няколко години сред държавите членки се наблюдава особено благоприятна тенденция за преразглеждане на националните правни рамки с оглед на опростяването, като в същото време нивото на защита се запазва или повишава. Ползите от това могат да бъдат значителни. Между 14 % до 67 % от дружествата²⁵ в различните държави членки възприемат правилата за здравословни и безопасни условия на труд като сложни. Това предполага, че значителна част от административната тежест върху предприятията произтича по-скоро от националните различия, отколкото от минималните изисквания на ЕС, като същевременно няма индикации за по-голям брой трудови злоупотреки и професионални заболявания в системите, за които се смята, че налагат по-малка тежест.

Примери за взаимодействие на ЕС/национално ниво

- Изискване за външно сертифициране от консултант на оценките на риска, които са направени от работодателите. В Рамковата директива такова изискване няма, но то е въведено в някои национални разпоредби и е свързано с преки разходи за дружествата.
- Задължения да се разполага с подписани документи и други изисквания за документация при назначения на различни позиции във връзка със здравословните и безопасни условия на труд, докато правилата на ЕС (например Директива 92/57/ЕИО за строителните участъци) изискват единствено осъществяване на назначението.

В този процес Комисията може да изиграе важна поддържаща роля, за да се гарантира, че държавите членки се възползват от възможността да се поучат от най-добрите практики на другите и да разполагат с необходимите експертни познания.

Намаляване на административната тежест

- Комисията ще стартира процес на партньорски проверки, чиято конкретна цел ще бъде намаляването на административната тежест в националното законодателство, като в същото време се запази нивото на защита на работниците.

В отговор на стратегическата рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2014—2020 г. 17 държави членки са приели национални стратегии за здравословни и безопасни условия на труд, които основният инструмент за адаптиране на националните политики към новите нужди и приоритети. В най-ефективните рамки, например стратегиите на Германия и Словакия, са заложили конкретни мерки и са определени показатели, даващи възможност за мониторинг и последващи действия. Всички държави членки горещо се насърчават спешно да приемат национални

²⁵ EU-OSHA, Европейско изследване на предприятията по отношение на новите и нововъзникващите рискове — 2 (ESENER-2), 2014 г. На разположение на адрес: <https://osha.europa.eu/en/surveys-and-statistics-osh/esener>

стратегии, включващи приоритетна ос за преразглеждане и актуализиране на националното законодателство, чиято конкретна цел да бъде премахването на излишните разпоредби и, по възможност, облекчаването на административната тежест, особено за малките предприятия и микропредприятията.

В оценката на прилагането на настоящата стратегическа рамка, която предстои през 2018 г., Комисията ще се съсредоточи върху изпълнението на приоритетите в настоящото съобщение, включително анализа на резултатите и препоръките за намаляване на административната тежест на база на партньорските проверки.

На ниво ЕС транспонирането на достиженията на правото на ЕС ще се подкрепя чрез засилено сътрудничество с държавите членки, социалните партньори и инспекторатите по труда. Комисията ще работи приоритетно в областите, в които нарушенията са особено важни и отстраняването им би могло да окаже значително въздействие. Правоприлагането в отделните случаи е отговорност на органите на държавите членки.

3.3. Насърчаване на държавите членки да осигурят широк обхват на политиките в областта на здравословните и безопасни условия на труд

- *Самостоятелно заети лица*

Правното основание за законодателството на ЕС в областта на здравословните и безопасни условия на труд — член 153 от ДФЕС — предвижда, че ЕС може да приема законодателни актове за подобряване на работната среда с цел закрила на здравето и безопасността на работниците.

В този контекст е важно да се отбележи, че Съдът на ЕС е потвърдил, че класифицирането като „самостоятелно заето лице“ съгласно националното право не пречи лицето да бъде класифицирано като служител или работник по смисъла на правото на ЕС, ако независимостта му е чисто условна и чрез нея се прикрива трудово правоотношение (Allonby, C-256/01).

Броят на самостоятелно заетите лица възлиза на 16,4 % от общата заетост в ЕС. Особено голям е броят на заетите в търговията на едро и дребно, но също така във високорискови сектори като селското стопанство, горското стопанство, рибарството и строителството. Поради особения статут на самостоятелно заетите лица, които работят под своя собствен надзор, извършването на оценка на риска, обучение, консултиране и т.н. може да се окажат сложни и утежняващи аспекти в тяхната ситуация, тъй като тези принципи са основани на отношението работник/работодател.

В случаи обаче, когато самостоятелно заетите лица се трудят заедно с работници, това разграничение не е толкова явно. Така също действията/надзорът на самостоятелно заетото лице в този контекст може да окажат въздействие върху здравето и безопасността на работника. Две специални директиви в областта на здравословните и безопасни условия на труд, при които този риск е по-изразен, са Директива 92/57/ЕИО за строителните участъци и Директива 93/103/ЕО за риболовните кораби, като в техният обхват са включени самостоятелно заетите лица, които работят съвместно с работници.

Като се има предвид, че много самостоятелно заети лица работят във високорискови сектори, в Препоръката на Съвета за самостоятелно заетите лица държавите членки се приканват да насърчават тяхната безопасност и здраве и да ги включат в обхвата на националното си законодателство. В нея се казва също така: „самостоятелно заетите лица, независимо дали се трудят самостоятелно или със служители, може да бъдат

изложени на рискове за здравето и безопасността, аналогични на тези, на които са изложени служителите“.

Преди приемането на Препоръката на Съвета само няколко държави членки бяха включили самостоятелно заетите лица в своето национално законодателство за здравословните и безопасни условия на труд. След приемането ѝ, около половината държави членки вече са ги включили в законодателството си, като се наблюдават известни разлики в определението за самостоятелно заето лице, обхвата на съответното законодателство и степента на техните задължения. С настоящото държавите членки се приканват да приложат Препоръката в пълна степен.

В условията на бързо променящ се пазар на труда, с появата на нови форми на работа и засилваща се несигурност относно статута на работниците и самостоятелно заетите лица, още по-важен става въпросът правилата в областта на здравословните и безопасни условия на труд да се отнасят за всички, с цел да се предотвратят злополуки и професионални заболявания.

- *Лица, наети за домакинска работа в частни домакинства*

Според законодателството на ЕС в областта на здравословните и безопасни условия на труд държавите членки не са задължени да включват лицата, наети за домакинска работа в частни домакинства,²⁶ в обхвата на техните национални правила за здравословни и безопасни условия на труд и вероятно не всички части от достиженията на правото на ЕС в тази област са подходящи за тези работници, като например посочените в Директивата за работните места специфични изисквания във връзка с аварийни маршрути и изходи и тяхното обозначаване.

В Конвенцията на Международната организация на труда относно домашните работници²⁷ обаче се казва, че всеки домашен работник има право на безопасни и здравословни условия на труд и че този принцип трябва да се спазва, като надлежно се вземат предвид специфичните особености на домакинската работа. До момента Конвенцията е ратифицирана от шест държави членки: Белгия, Германия, Финландия, Ирландия, Италия и Португалия.

Около половината от държавите членки разполагат с правила в областта на здравословните и безопасни условия на труд, обхващащи лицата, наети за домакинска работа в частни домакинства. Техният опит може да помогне за въвеждането във всички държави членки на съпоставимо високи стандарти по отношение на опазването на здравето и безопасността на работното място на приблизително 2,5-те милиона души в ЕС, които полагат такъв труд. Това може да помогне също така на държавите членки, които ратифицират горепосочената конвенция на Международната организация на труда, да съблюдават техните международни задължения.

В началото на 2018 г. Комисията, в сътрудничество с Международната организация на труда, ще покани националните администрации, социалните партньори и представители на гражданското общество на конференция, на която да се направи анализ на напредъка и да се насърчи ратифицирането и прагматичното прилагане на конвенцията въз основа на най-добрите практики.

²⁶ В Рамковата директива 89/391/ЕИО за здравословни и безопасни условия на труд тези работници се наричат „домашни помощници“.

²⁷ C189 — Конвенция относно домашните работници, 2011 г. (№ 189)

3.4. Подобряване на правоприлагането и културата на превенция

Като се има предвид важността на правоприлагането за изпълнението на правилата за здравословни и безопасни условия на труд, от основно значение е държавите членки да изпълнят задължението за осигуряване на мониторинг и изпълнение на място и да обезпечат необходимите ресурси за тази цел.

Ролята на Комисията като „пазител на Договорите“ е да следи дали правото на ЕС се изпълнява надлежно и ако е необходимо, чрез производства за установяване на неизпълнение на задължения от държава членка. Комисията ще изпълнява тази роля в съответствие със Съобщението *„По-добри резултати чрез по-добро прилагане“* (C(2016)8600), прието на 13 декември 2016 г.

В последващата оценка се посочва, че правните изисквания, съчетани с инспекциите, са основна причина, с която се обяснява защо предприятията разработват политики и предприемат действия в областта на здравословните и безопасни условия на труд. Инспекциите реално може да допринесат за налагането на действителна култура на превенция. Проучванията показват, че инспекциите оказват осезаемо въздействие върху здравословните и безопасни условия на труд в дружествата, като след провеждането на инспекция броят на злополуките намалява²⁸. В отделни заводи, които са били обект на проверка и глоба, е отчетен спад на броя на злополуките с 22 % през следващите 3 години²⁹. Скоростни проучвания потвърждават, че инспекциите водят до намаляване на трудовите злополуки³⁰. По-високите оценки, получени след инспекциите за здравословни и безопасни условия на труд, водят до намаляване на броя на тежките злополуки³¹.

Все пак честотата на инспекциите се различава значително в отделните държави членки и като цяло най-малко 50 % от микропредприятията и МСП и 25 % от големите предприятия не са били обект на нито една инспекция през последните три години.

Начинът, по който се провеждат инспекциите, също се различава значително между държавите членки, а понякога и в рамките на държавите членки. В някои случаи инспекциите са съсредоточени само върху проверяване на изпълнението и налагането

²⁸ Докладът за оценка от проверката за пригодност в приложение I показва, че дори ако на макроикономическо ниво не може да се установи никаква взаимовръзка между броя на злополуките и честотата на инспекциите, на по-ниско ниво констатациите в оценката сочат, че изпълнението и по-специално съчетаването в ролята на инспекторите на правоприлагане и предоставяне на насоки за изпълнение допринасят за постигането на съответствие с достиженията на правото на ЕС в областта на здравословните и безопасни условия на труд.

²⁹ Цитирано в ОИСП 2000 г. Building an evidence base for the Health and Safety Commission Strategy to 2010 and beyond: A literature review of interventions to improve health and safety compliance (*Изграждане на емпирична база за Стратегията на Комисията за здраве и безопасност до 2010 г. и след това: преглед на литературата във връзка с интервенциите за повишаване на спазването на правилата за здравословни и безопасни условия*), Изпълнителна агенция за здраве и безопасност, 2004 г.

³⁰ David I. Levine Michael W. Toffel, Matthew S. Johnson, Randomized Government Safety Inspections Reduce Worker Injuries with no detectable job loss (*Провежданите на случаен принцип държавни инспекции за безопасност водят до намаляване на трудовите злополуки без забележима загуба на работа*), Science, 18 май 2012 г., стр. 907—911.

³¹ Оценките от инспекциите за здравословни и безопасни условия на труд прогнозируют броя на злополуките, водещи до отсъствие на работниците от работа: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/9316705>;

на санкции. В други случаи те излизат извън тези граници и помагат на дружествата да открият по-добри начини за постигането на съответствие.

Сътрудничеството между социалните партньори, професионалните организации и инспекторатите е от съществена важност за предотвратяването на злоупотреби и заболявания, особено в микропредприятията и МСП. Комисията ще засили така също своята подкрепа за постигането на по-добри стандарти и насоки, по-специално чрез Комитета на старшите инспектори по труда. В оценката се признава ключовата роля на този комитет в процеса на определяне на най-добри практики по отношение на правоприлагането и инспектирането от държавите членки и приносът му за изграждането на компетентност и предоставянето на насоки на инспекторатите. Комитетът на старшите инспектори по труда ще работи за подобряване на подходящото и целенасочено обучение на инспекторите по труда на ниво ЕС.

За да достигнат до микропредприятията и МСП в условията на ограничени ресурси, инспекторатите по труда трябва да обединят своите усилия с други правоприлагащи агенции, за да се използват всички възможности за повишаване на осведомеността относно съществуващите задължения и превантивните мерки и да се намали тежестта, която дружествата понасят вследствие на припокриващи се инспекции. Платформата за засилване на сътрудничеството за противодействие на недеклаирания труд³² е много добър пример за това как отделните агенции може да си сътрудничат и по този начин да се допринесе за повишаване на осведомеността, взаимно разбирателство, конкретни инициативи и съвместни действия на ниво ЕС.

В контекста на новия свят на труда е много важно, когато хората навлизат на пазара на труда, те да имат вече представа за здравословните и безопасни условия на труд. Това налага учене през целия живот не само за специалистите в областта на здравословните и безопасни условия на труд, но също така и интегриране на тази тематика във всички сектори на образованието. В това отношение инспекторатите по труда и националните агенции изпълняват решаваща роля. Това ще бъде друг важен елемент от сътрудничеството в рамките на Комитета на старшите инспектори по труда, партньорските проверки и прилагането на стратегическата рамка.

3.5. Разработване на инструменти за мониторинг

За основаните на доказателства политики са необходими данни с високо качество, които да бъдат съпоставими и навременни. Поради тази причина и за да има налице информация за разработването на политики в бъдеще, Комисията, в сътрудничество с други заинтересовани страни като Европейската агенция за безопасност и здраве при работа и Eurofound, ще продължи своята работа по усъвършенстване на събирането на данни на ниво ЕС. Това ще включва например инструменти за мониторинг на изпълнението на правната рамка в областта на здравословните и безопасни условия на труд и непрекъснато проследяване на въздействията, методическа работа по въпроси като недостатъчния обхват или докладване по отношение на събирането на данни за целите на европейската статистика за трудови злоупотреби и работа по пилотното събиране на данни за европейската статистика за професионалните заболявания. Ще бъде проучена също така възможността да се осигуряват актуални данни на ниво ЕС за

³² Решение (ЕС) 2016/344 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 г. за създаването на европейска платформа с цел да се засили сътрудничеството за противодействие на недеклаирания труд

боя на трудовите злополуки с разбивка по големина на предприятията. До 2020 г. ще бъдат проведени също така нови серии на съществуващите многогодишни проучвания на ЕС³³. Значителни усилия ще се положат така също за разработването на по-добри данни за експозицията. Ще бъдат проучени възможности за използването на нови ИКТ решения за подобряване на информационната база.

Освен това изследванията в областта на здравословните и безопасни условия на труд ще бъдат реално подпомогнати чрез включването на съответните функции в 9-та рамкова програма за научни изследвания и иновации и ще бъде стартиран диалог с ключови глобални партньори като САЩ и Китай, за да се получи по-пълна представа за здравословните и безопасни условия на труд в ЕС в глобален контекст.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Натрупаният 25-годишен опит в прилагането на политиката в областта на здравословните и безопасни условия на труд на ниво ЕС и подробната последваща оценка на достиженията на правото на ЕС ни дават възможност да си вземем поука за бъдещето. Съвременната политика в областта на здравословните и безопасни условия на труд трябва да се състои от ясни, актуални правила на ниво ЕС и на национално ниво. Предприятията трябва да получат помощ, за да могат да постигнат съответствие с правилата и за да извлекат максимална полза от усилията си, които полагат в областта на здравословните и безопасни условия на труд, под формата на по-здрав, по-щастливи и по-производителни работници. Това важи в особено голяма степен за микропредприятията и малките предприятия, в които потенциалното положително въздействие от подобряването на здравословните и безопасни условия на труд е най-голямо, но които в същото време са изправени пред пречки, свързани с разбирането и прилагането на съществуващите правила.

Въпреки че изпълнението на задължителните правила на място е от основно значение, всъщност културата на спазване на правилата сред предприятията от всякаква големина и сред самите работници е факторът, който на място има решаващата роля. Изграждането на тази култура на спазване трябва да започне от самото начало на образованието, независимо дали става дума за професионално образование или обучение за управление. Тя трябва да се подхранва с постоянни усилия за повишаване на осведомеността и обмен на най-добри практики и да се поддържа чрез инспекции, които в най-добрия случай излизат извън пределите на простото проверяване и санкциониране и допринасят за определянето на по-добри начини за спазване на правилата. Социалният диалог има огромен принос за подобряване на здравето и безопасността на ниво ЕС, както и на национално, секторно и фирмено ниво. В съвременния контекст той не е изгубил своята релевантност. Обратно, социалният диалог ще бъде изключително важен за осъществяването на действията, предвидени в настоящото съобщение.

В съвременната политика за здравословни и безопасни условия на труд се разчита на множество участници, които работят съвместно със здрав разум и общото убеждение,

³³ Европейско изследване на предприятията по отношение на новите и нововъзникващите рискове, проучвания на условията на труд в Европа, проучване на ЕС относно работната сила, ad hoc модули в Проучването на работната сила в ЕС относно трудовите злополуки и други свързани с работата здравословни проблеми.

че високите стандарти за опазване на здравето и безопасността на работниците при работа са задължение на всеки.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

Списък на действията в областта на здравословните и безопасни условия на труд

Действие		Участници	Докога
Борба срещу професионалните ракови заболявания и работа с опасни химични вещества			
1	Второ изменение на Директивата за канцерогените	Европейската комисия	началото на 2017 г.
2	Трето изменение на Директивата за канцерогените	Европейската комисия	началото на 2018 г.
3	Четвърти списък с индикативни гранични стойности в Директивата за химичните агенти	Европейската комисия	началото на 2017 г.
4	База данни за професионална експозиция на някои опасни химични вещества	Европейската комисия	началото на 2017 г.
5	Кампания за здравословно работно място, насочена към опасните вещества	Европейската агенция за безопасност и здраве при работа	2018—2019 г.
Подпомагане на предприятията да спазват правилата за здравословни и безопасни условия на труд			
1	Достигане до МСП с цел популяризиране на OiRA и аналогични национални инструменти	Държавите членки и социалните партньори с подкрепата на Европейската комисия и на Европейската агенция за безопасност и здраве при работа	2017 г.
2	Пълно включване в националните правни системи на използването на уеб-базирани инструменти за оценка на риска. Признаване на OiRA и аналогични инструменти като спазване на задължението за оценка на риска	Държавите членки	средата на 2018 г.
3	Постигане на следните цели: - 150 публикувани OiRA инструмента,	Европейската агенция за безопасност и здраве	средата на 2018 г.

	както и - 100 000 оценки на риска, извършени с помощта на OiRA.	при работа	
5	Ръководство за предотвратяване на риска на малки риболовни кораби	Европейската комисия	началото на 2017 г.
6	Ръководство за най-добри практики за подобряване на прилагането на здравословните и безопасни условия на труд в областта на селското стопанство, животновъдството, градинарството и горското стопанство	Европейската комисия	началото на 2017 г.
7	Публикуване на най-добри практики за управление на психосоциални рискове и ергономични рискове	Европейската агенция за безопасност и здраве при работа	началото на 2018 г.
Премахване или осъвременяване на неактуални правила и осигуряване на по-добра и по-широка закрила, спазване и осигуряване на изпълнението на място			
1	Актуализиране на Директивата за екранното оборудване (Директива 90/270/ЕИО)	Европейската комисия, в консултация с Консултативния комитет за безопасност и здраве на работното място и социалните партньори	текущо през 2017—2018 г., планирано финализиране в края на 2018 г.
2	Актуализиране на Директивата за знаците за ЗБУТ (Директива 92/58/ЕИО)		
3	Актуализиране на Директивата за биологичните агенти (Директива 2000/54/ЕО)		
4	Актуализиране на Директивата за медицинското обслужване на борда (Директива 92/29/ЕИО)		
5	Актуализиране на Директивата за работните места (Директива 89/654/ЕИО)		
6	Актуализиране на Директивата за личните предпазни средства (Директива 89/656/ЕИО)		
7	Пълно прилагане на Препоръката на Съвета за самостоятелно заетите лица	Държави членки	края на 2018 г.
8	Конференция на високо равнище относно лицата, наети за домакинска	Европейската комисия (с Международната	началото на 2018 г.

	работа в частни домакинства	организация на труда)	
9	Ратифициране на Конвенцията на Международната организация на труда относно домашните работници.	Държавите членки	средата на 2018 г.
10	Покана към държавите членки да се включат в процес на партньорски проверки, чиято конкретна цел ще бъде намаляването на административната тежест в националното законодателство, като в същото време се запази нивото на опазване на работниците	Европейската комисия	текущо през 2017—2018 г.
11	Първи доклад относно партньорската проверка	Европейската комисия	края на 2017 г.
12	Актуализиране на националните стратегии за здравословни и безопасни условия на труд, за да се отразят заложените в настоящото съобщение приоритети и включително първите резултати от партньорската проверка	Държави членки	края на 2017 г.
13	Актуализирани общи принципи за трудови инспекции във връзка със ЗБУТ	Комитетът на старшите инспектори по труда	2017 г.
14	Ръководство за добри практики за подобряване на прилагането на здравословните и безопасни условия на труд чрез понижаване на риска от управлението на превозни средства в контекста на работата	Европейската комисия / Европейската агенция за безопасност и здраве при работа	2017 г.
15	Общи стандарти за програми за обучение на инспекторите	Комитетът на старшите инспектори по труда	2018 г.
16	Електронен наръчник за правоприлагане в трансграничен контекст	Комитетът на старшите инспектори по труда	2018 г.
17	Разработване на съответните принципи за инспекторите по труда във връзка с оценката на риска, в която се отчитат възрастовите аспекти	Държавите членки и Комитетът на старшите инспектори по труда	началото на 2018 г.